

ÉDES ANYANYELVÜNK

Visszaélések a LE-vel

A millénium évtizedének egyházpolitikai törvényei között a zsidó vallás bevétele elhárította az utolsó akadályokat is a fürge faj törtető érvényesülésének útjából. Addigra már birtokba vette a gazdaság, kereskedelem, ipar, s különösen a pénzgazdálkodás minden számottevő területét, majd utolsó nekiírással kizárólagos irányítója lett a magyar sajtónak is. Lélekben, szellemben, nyelvben nem voltak fölkészülve a küzdelem nélküli váratlan győzelemre. A lázas lihegéssel felvirágoztatott napisajtó, a társadalmi és szépirodalmi folyóiratok többnyire silány és értéktelen gondolattartalma fésületlen, pongyola külsővel, formátlan, idegen szellemet tükröző nyelven jelent meg. A nyelvi formák nem voltak gazdagodása hihetetlen nyelvértékrombolást eredményezett s ez a gyilkos hatás oly mélyre ereszkedett, hogy a Magyar Tudományos Akadémia is elodázhatatlannak látta a nyelvművelés és a nyelvtisztítás munkájának megindítását. Az Akadémia nyelvművelőbizottsága a „Magyarosan“ című folyóiratot állította a mozgalom szolgálatába. A folyóirat hatalmas lendülettel és feltűnő sikerrel dolgozik megjelölt feladatán. A mozgalom ügyes és jól irányított szervezkedéssel nagy érdeklődést keltett a tudományos világ és a nagyközönség széles rétegeiben, úgyhogy ma minden jelentős művelődési tényező, rádió, napisajtó, iskola állandó figyelmet szentel a nyelvvédelem ügyének. Folyóiratunk is egyik jelentős feladatának tekinti a nyelvművelés szolgálatát s ezért lehetőleg minden számban közöl majd ilyen tartalmú pár sort.

Az állandó rovat fenntartása által lehetővé válik, hogy tervszerű elgondolás alapján rámutassunk a nyelvromlás legkiáltóbb és legégetőbb kérdéseire. — Ez alkalommal a *le* igekötő használatában előforduló visszaélésekre mutatunk be néhány jellemző példát.

Ez az igekötő helyváltozás jelölésére szolgál, mégpedig a magasabb helyről az alacsonyabb hely felé irányuló elmozdulás kifejezésére használjuk. Német megfelelőjének, az *ab*-nak szolgálai fordítása folytán igen gyakran követnek el vele visszaélést. Sokszor pedig az történik, hogy minden ok nélkül, feleslegesen alkalmazzák.

A háború utáni idők egyik legrútabb nyelvmélté a „*leépít*“. Nagyon gyakran találkozunk vele, pedig ritka az olyan eset, amikor jó magyar kifejezéssel ne pótolhatnánk. A tisztviselőket „*leépítették*“ helyett mondjuk csak, hogy a tisztviselőket „elbocsátották“. Döbbenettel újságolja a körüti sajtó, hogy már megingt magas állásokat *épitettek le*, holott nem történt más, mint hogy ezeket megszüntették. Igazán kíváncsi rá minden ember, hogy egy gyárat, egy vállalatot miképen *épitenek le*. Nem okozna fejtörést, ha egyszerűen a gyár megállásáról beszélnének. Ki hiszi azt el, hogy a határidő *lefut*, mikor az lejárni szokott. A *lead*dal is sok baj van, mert a hírt sem a hírhordó, sem a hírlap nem „adja le“, hanem legföljebb újságolja vagy közli. A katonák sem lövést *adnak le*, hanem lönek. Hányszor mondják a művészekről, hogy *lemondták* az előadást, bár kétségtelen, hogy ilyen alkalmakkor nem lépnek föl, tehát lemondanak az előadásról. A háziasszony *lesüti* a húst, miután előzőleg *leszóta*, azután pedig *lefőzi* a kávé. Még magyarosabb ízűek lennének ezek az ételek, ha hibátlan kifejezés jelölné a ténykedést, és a háziasszony megfőzné a kávé és besózná és megsütné a húst. Ha már a konyhai kifejezésekről beszélünk, akkor bizonyos, hogy szívesebben eszünk *megcukrozott* gyümölcsöt, mint olyat, amit előzőleg *lecukroztak*. Talán a mosónőnek is könnyebben menne a munka, ha szappanozná vagy beszappanozná a ruhát, s nem erőltetné magát fölöslegesen a *leszappanozással*. Megkönnyebbülten sóhajtának fel mi is, ha takarékoskodnék

a szakácsnő a tojással és a cukorral, s nemcsak magának *spórolna le* valamit főzés közben. Mióta villanyunk van, sie-tünk *leoltani* a lámpát, mert legújabb ismerőseink már *leviziteltek*, pedig igazán magyaros vendéglátással örülünk annak, hogy „meglátogattak“ bennünket s még a lámpát is sajnáltuk eloltani.

A métely annyira ragadós, hogy a mázoló is *lefesti* az ajtót, mint ahogy a kocsis is *lekeni* a kocsit, a gazda *lelistázza* a napszamosokat, a kereskedő *lehívja* az árut, a választópolgár *leszavaz*, a gépirókiasszony *lekopogja* a levelet s *leösszegezi* a számlát, ahelyett, hogy a mázoló „aláfestené“ az ajtót, a kocsis „megkenné“ a kocsit, a kereskedő az évi „szállítását kérné“, a gazda „jegyzékbe foglalná“ a napszamosokat, a választópolgár „szavazna“, a kisasszony pedig leírná a levelet és összeadná a számlát.

A kereskedői élet hemzseg az igekötő ilyen helytelen használatától, mint *lerendel*, *leblokkol*, *lekontrolál*, bár semmivel sem volna nehezebb a helyes magyarságú szó használata: visszarendel, lerögzít, ellenőriz.

Valami érthetetlen tevékenységet sejt az ember, mikor arról hall, hogy a rendőrség megbizottja *lepriorálta* valakinek az életét, pedig egészen világos volna, ha azt mondanánk, hogy nyomozott, utána-járt egyes dolgoknak.

Ma a táncoló fiatalember *lekéri* a táncosnőt, a mi korunkbeli még „elkérte“.

A hibás használat mellett se szeri, se száma a fölösleges alkalmazásnak. Hány-szor halljuk, hogy *lenyugdíjaznak* egy tisztviselőt, vagy *lenyugdíjaznak* egy felvett összeget, pedig a tisztviselőt való-jában csak nyugdíjazták, az összeget meg nyugtázták. A piaci értesítésekben azt olvassuk, hogy *lecsökkentek* az árak. Nagyon meg vagyunk elégedve már akkor is, ha csupán csökkennek, mert ez magában véve kisebbedést, olcsóbbodást jelent. A titkosrendőr *lenyomoz* érdekes eseteket, a rendőrkapitány pedig ennek alapján *lefolytatja* az eljárást, pedig ugyanazt az eredményt éri el a titkosrendőr, ha nyomoz, mert a kapitány így is eljárást valaki ellen.

Elképed az ember, mikor a villanyos-kalauz *lecsengeti* a kocsit, annál is inkább, mert ha megkérdezzük, hogy mit csinált, azt válaszolja, hogy csengetett. Az autóvezető is *lefékezi* a kocsit, holott a szerencsétlenség elhárítására elég, ha fékez. Lehet, hogy a gyors hajtásért *leigazoltatják*, pedig ő annak sem örülne, ha igazoltatnák.

A szerző is elveszti minden kedvét, ha a folyóirat „leközölte“ a cikkét, mikor már megelégedett azzal, ha a cikket közölte a szerkesztő.

Hányszor *lefogadja* a színigazgató, hogy *leszerződte* a tagot, pedig az többre becsülné, ha csupán fogadná, hogy szerződte.

Hisszük, hogy ez a kikapott néhány jellemző példa józan ösztönünket és nyelvérzékünket elriasztja a *leredukál*, *lestoppol*, *lekonkurál* és társainak szörnyű világától, mert a tiszta magyarság oltalom és biztos menedék a csúfos idegenszerűségek ellen. *Halász László*

Pintér Jenő

és munkatársai *Magyar Nyelvvédő Könyvből* idézünk pár sort.

„Az aki, amely vonatkozó névmással kezdődő mellékmondatokat lehetőleg kerüljük. Az *ahol*, *ahonnan* kezdetű mellékmondatokat is küszöböljük ki írásunkból. Pl. A lakomán az első fölszó-laló Nagy István volt, aki a főispánt köszöntötte. Helyesen: A lakomán az első fölszó-laló Nagy István volt. A főispánt köszöntötte. — Kocsit keresett, amelyén a városba mehessen. Helyesen: Kocsit keresett, hogy a városba mehessen. — A kitűnő tudós Bécsbe ment, ahonnan két nap mulva továbbutazik Rómába. Helyesen: A kitűnő tudós Bécsbe ment, onnan két nap mulva továbbutazik Rómába (vagy talán még jobban hangzik: ... Bécsbe ment és két nap mulva továbbutazik ...).¹

¹ Itt mondunk köszönetet *Halász Gyulá-nak*, a Rádió kitűnő munkatársának, aki megengedte, hogy nyelvvédő rovatunk élére az ő nagyszerű könyvének címét állítsuk. Remélhetőleg őt is üdvözölhetjük időnkint e rovat munkatársai sorában. *A szerk.*